

4. ХОМ ҒИШТ ВА ПАХСАДАН ҚУРИЛАДИГАН ХУСУСИЙ УЙ

Хом ғишт ва пахсадан қуриладиган хусусий уйлар қуйидаги конструктив ечим ва параметрларга эга бўлса зилзилабардош ҳисобланади:

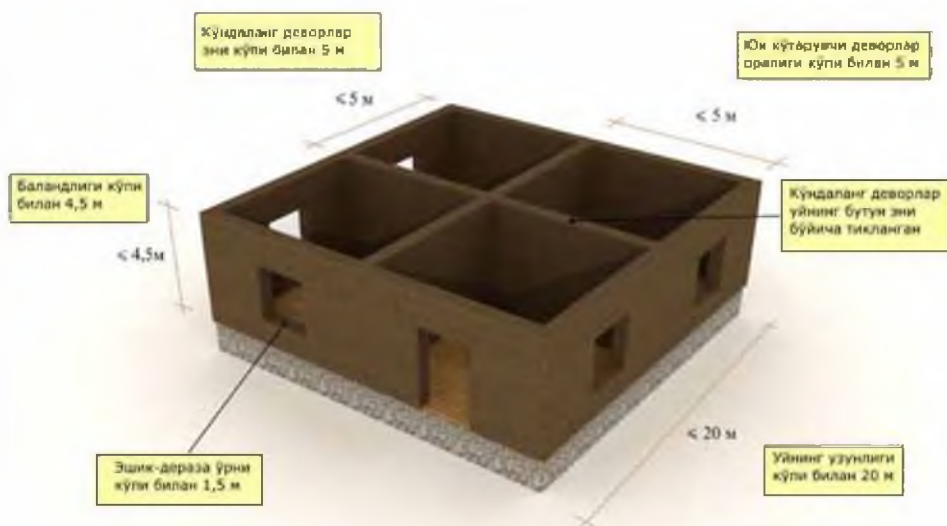
1. Сейсмиклиги 7 балли ҳудудда (майдонда) қурилган бўлса. Бундай уйларни сейсмиклиги 8 ва 9 балли ҳудудларда қуришга рухсат этилмайди.

2. Хусусий уй қуришда хом ғишт кенг қўлланилади. Хом ғишт деворбоп материаллар ичида мустаҳкамлиги паст материаллардан ҳисобланади. Хом ғишдан қурилган уйларнинг камчилиги қуйидагилардан иборат:

- 1) сейсмик таъсирга қаршилиги кучсиз;
- 2) намликка мойил.

Шундай қилиб, хом ғиштнинг мустаҳкамлиги паст бўлгани боис уй имкон даражасида содда бўлиши керак. Шунинг учун уйнинг пландаги ўлчамлари қанча кичик, шакли эса содда бўлса, унинг зилзилабардошлиги шунча юқори бўлади. Уйнинг пландаги шакли мураккаб бўлса, уй антисейсмик чоклар орқали алоҳида (содда) қисмларга ажратилиши керак (1.1 – 1.2-расмлар).

3. Хом ғишт ва пахсали деворларнинг мустаҳкамлиги пастлигидан уй имкон даражасида ихчам бўлгани яхши. Бунда қуриладиган уйнинг параметрлари (4.1 - жадвал) қуйидагича бўлиши лозим (4.1-расм):

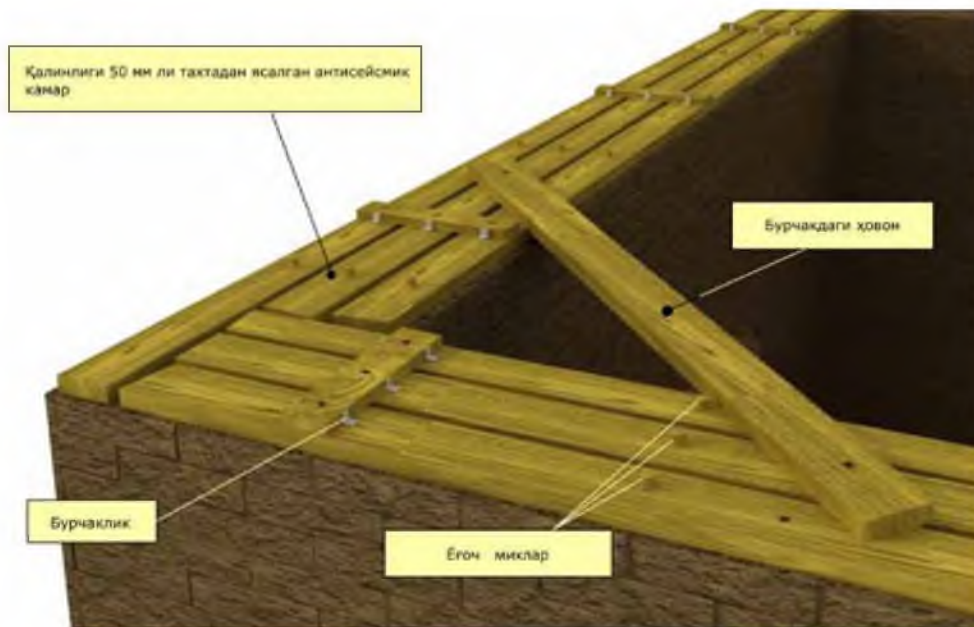

4.1-расм. Хом ғишт ва пахсадан қуриладиган уйларнинг чегаравий параметрлари

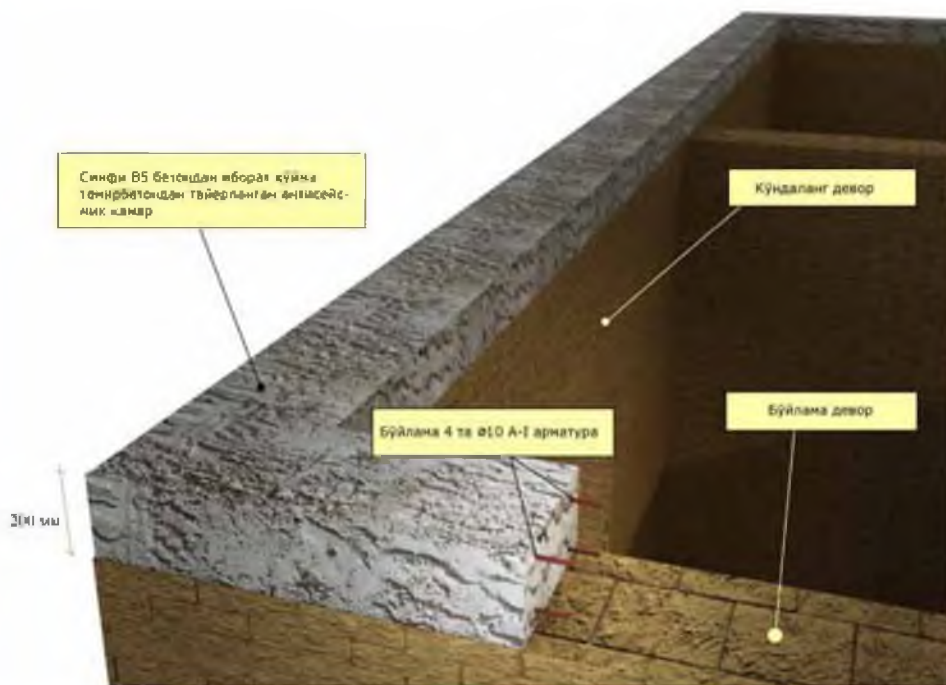
4.1 - жадвал

Майдоннинг сейсмиклиги / Параметрлари	7 балл	8 балл	9 балл
Қаватлар сони	1	уй қуришга рухсат берилмайди	уй қуришга рухсат берилмайди
Узунлиги, м, кўпи билан	20		
Юк кўтарувчи деворлар оралиғи, м, кўпи билан	5		
Кўндаланг деворлар оралиғи, м, кўпи билан	5		
Эшик-дераза ўрнининг кенглиги, м, кўпи билан	1,5		

4. Уйнинг фазовий бикрлигини (мустақкамлигини) таъминлаш учун барча бўйлама ва кўндаланг деворлар периметри бўйлаб антисейсмик камарлар ётқизиш керак. Антисейсмик камарлар тахтадан ёки қуйма темирбетондан тайёрланган бўлиши мумкин (4.2 – 4.3-расмлар). Камарлар тўсин сатҳида бўлиб, тўсин билан бикр маҳкамланиши лозим. Антисейсмик камарларнинг деворлар билан яхши ёпишиши учун унда пармалаб тешилган тешикларга учи ўткирланган узунлиги 15-20 см бўлган ёғоч михлар (поналар) қоқилади. Антисейсмик камарга қўшимча равишда дераза тоқчаси сатҳида яна битта камар ётқизиш тавсия этилади.

4.2-расм. Тахтадан тайёрланган антисейсмик камар

4.3-расм. Қуйма темирбетондан тайёрланган антисейсмик камар

5. Кўндаланг деворлар уйнинг бутун эни бўйича тикланган бўлиши керак.

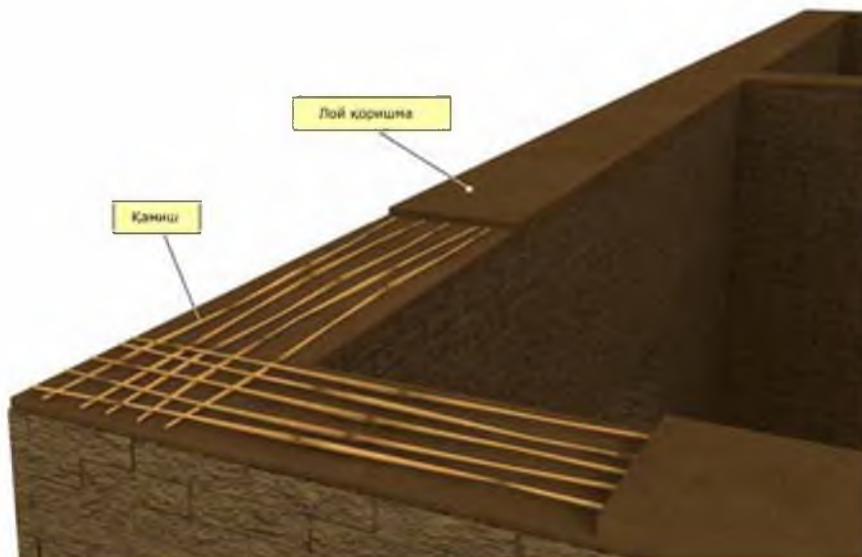
6. Хом ғишт ва пахсадан қурилган уйларнинг энг заиф жойлари, пишиқ ғишдан қурилган уйлар каби, деворларнинг бурчаклари ҳамда бўйлама ва кўндаланг деворларининг туташган жойлари ҳисобланади. Уша заиф жойларнинг кучайтирилиши уйнинг умумий мутаҳкамлиги ва зилзилабардошлигини оширади. Шу мақсадда заиф жойларни металл тўр (сетка) ёки қамиш билан кучайтириш тавсия этилади. Агар қамиш бутун девор бўйлаб ётқизилса, унинг самараси янада кўпроқ бўлади. Бунда биринчи чокда қамиш бўйлама йўналишида ётқизилса, иккинчисида эса кўндаланг ётқизилиши керак. Арматура сифатида ишлатиладиган қамиш яхши пишган, қуруқ, тоза ва чиримаган бўлиши керак. Қамишнинг устидан ётқизилган лой қоришма қамишни тўлиқ қоплаши керак. Қамишлар орасидаги масофа 4-5 см бўлиши керак (4.4–4.5-расмлар). Бурчакларда ҳамда бўйлама ва кўндаланг деворлар туташган жойларда лой қоришма қамишга яхши ёпишиши учун, қамиш ёғоч болғача билан пачақланади. Натижада деворларнинг бири бири билан яхши боғланишига ва ер қимирлаганда уларнинг ўзаро ажралишининг камайишига эришилади.

7. Пахса деворни тиклашнинг ўзига хос технологиясига қатъий риоя қилиш лозим. Чунки пахса уйларнинг зилзилабардошлигини таъминлашнинг асосий омили лойни яхши пишитиб деворни уриб чиқишдир. Биринчи қатор урилгандан сўнг унинг қуришини бир неча кун кутиш керак. Шу давр ичида пахса девор киришади (ўтиради) ва унда ёриқлар пайдо бўлади. Сўнгра деворнинг иккинчи, учинчи ва бошқа қаторлари худди шу тарзда уриб чиқилади.

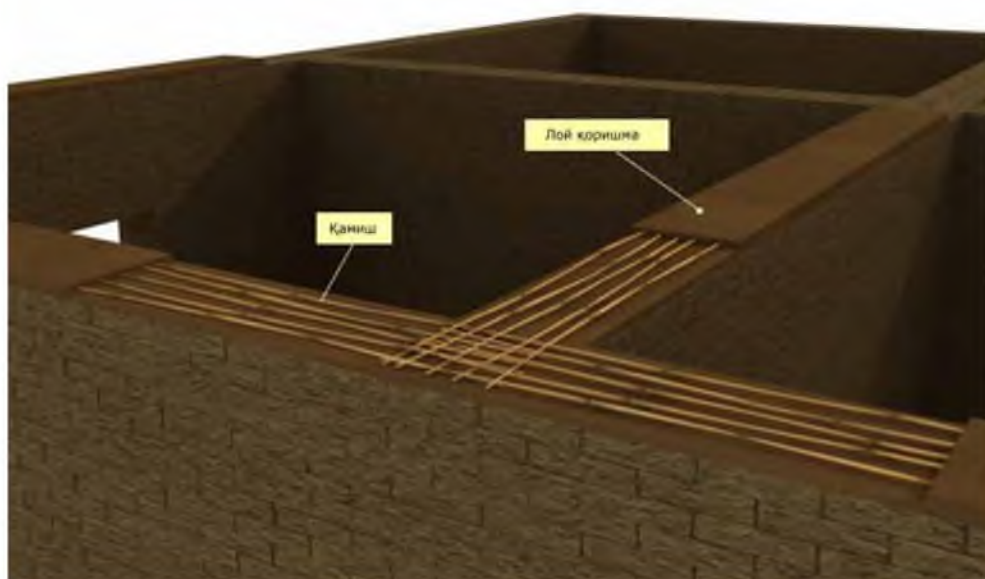
8. Хом ғиштли уйларнинг ораёпмаси нафақат мустаҳкам ва бикр, балки енгил ҳам бўлиши керак. Ораёпманинг, яъни уйнинг оғирлигини камайтириш унинг зилзилабардошлигини оширади. Шунинг учун ҳам томда оғир тупроқнинг ўрнига енгил материаллар: прессланган қамиш, тупроқ-қамиш, соломит, чиришга қарши ишланган қипиқ ва бошқалар ишлатиш керак.

9. Томёпма тўсинлари камида 30 мм ли қалинликдаги тахталардан иборат бўлган диагонал тўшамалар билан кучайтирилади. Тўшама тахталари тўсиннинг устидан ёки остидан ўрнатилиши мумкин.

10. Том енгил материаллардан иборат бўлиши керак. Стропил конструкцияси том тўсинлари ва антисейсмик камар билан бирга бир бутун мустаҳкам фазовий система ҳосил қилиши лозим.

4.4-расм. Хом ғишт ва пахсадан тикланадиган ташқи деворларни қамиш билан арматуралаш

4.5-расм. Хом ғишт ва пахсадан тикланадиган ташқи ва ички деворларни қамиш билан арматуралаш